

Mattilsynet
postmottak@mattilsynet.no

Ullevålsveien 68
Postboks 750 Sentrum · 0106 Oslo
Tlf.: 23 21 60 00 · Faks: 23 21 60 01
Epost: postmottak@vetinst.no

Deres ref.: GJ/Bestilling 16

Vår ref.: 21/04335

Dato: 21.06.2021

Svarbrev ad MTs ref. GJ/Bestilling 16 vedr. endring av gjeldende kontrollområdeforskrift for krepsepest i Eidskog kommune.

Innledning

Veterinærinstituttet (VI) har fått oppdrag fra Mattilsynet (MT) å lage et kart med markerte områder i Eidskog kommune der det er behov for en endret og mer avgrenset kontrollområdeforskrift for krepsepest slik at forskriften kun omfatter områder:

- med risiko for smitte fra Sverige og opp til effektivt vandringshinder
- der det ikke må settes ut edelkreps. Det er ikke strategisk å sette ut edelkreps i områder med stor risiko for gjenintrodusert smitte, både ut fra dyrevelferd og pga. oppstrøms smitterisiko. Edelkreps vil dø ved infeksjon av *A. astaci*, men kan før de dør rekke å bringe smitten videre oppover i vassdraget.

Bakgrunn

Dagens kontrollområdeforskrift for Eidskog ([FOR-2016-08-17-972](#)) omfatter alle vann og vassdrag innenfor kommunegrensen. Det er tre vassdrag (Buåa, Vrangselva og Finsrudselva) som har blitt rammet av krepsepest, enten på norsk eller svensk side av grensen, mens storparten av kommunens vassdrag er fri for krepsepest. Det er derfor ønskelig å justere kontrollområde-forskriften fra å gjelde hele kommunen til å gjelde de rammede vassdragene. Siden den nåværende forskriften ikke differensierer mellom områder med risiko for spredning av krepsepest og områder med minimal risiko, vil publikum kunne agere likt i hele arealet. En differensiering vil kunne gi økt oppmerksomhet på å unngå smitte fra områder med reell smitterisiko. Differensiering er også i tråd med andre kontrollområdeforskrifter for krepsepest og det er unødvendig å legge restriksjoner på områder der det ikke er noen fare for krepsepest, jf. lovens krav om forholdsmessighet.

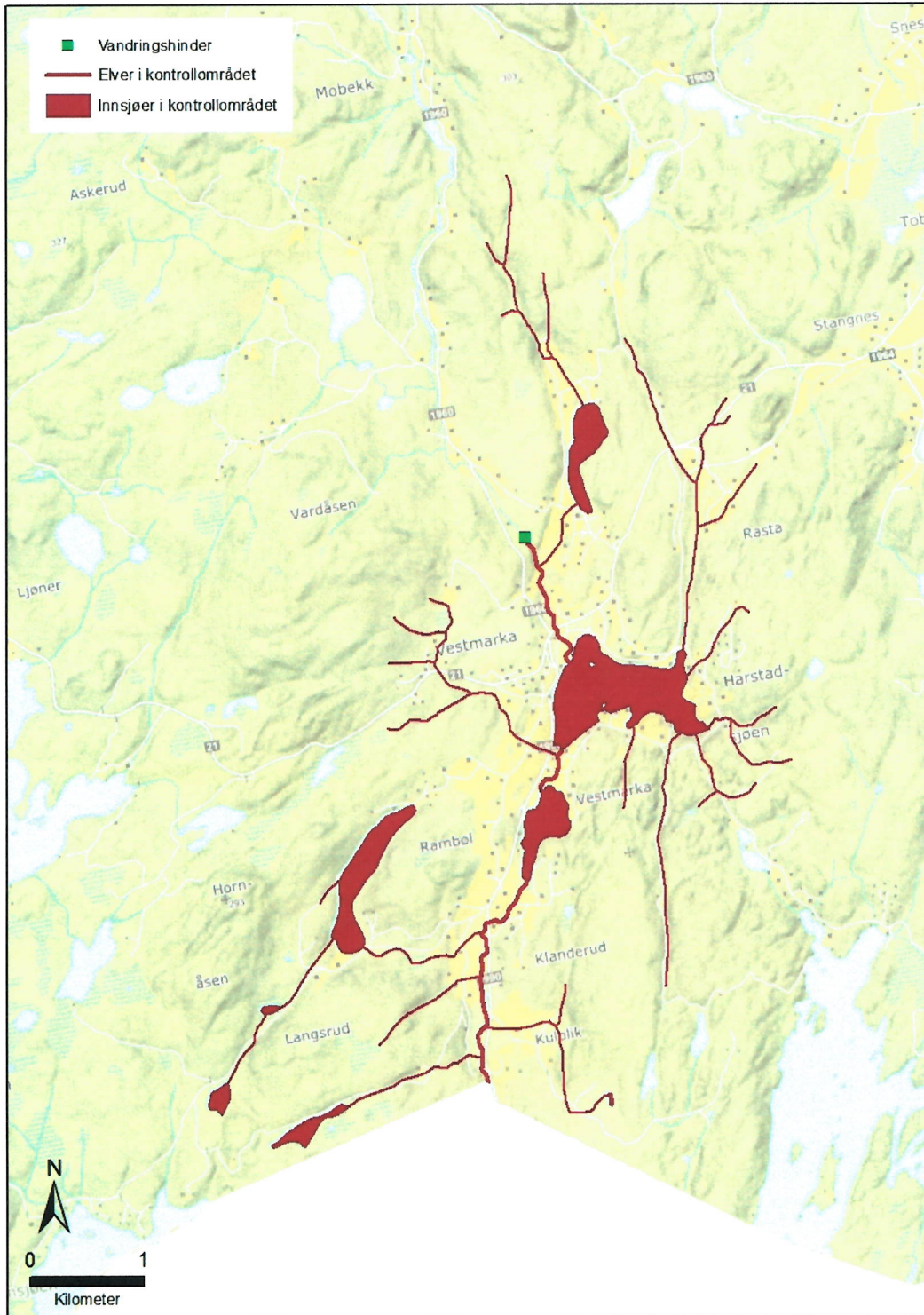
Forslag til kontrollområder

Hver elv som bør inngå i en justert kontrollområdeforskrift (Buåa, Vrangselva og Finsrudselva) med sidevassdrag er vurdert med hensyn på risiko for videre smittespredning, og kjente vandringshindre er identifisert og vurdert med tanke på om de kan virke som barrierer mot videre spredning av krepsepestsmitte (og eventuell kreps). I enkelte sidevassdrag er det ukjent om det er tilfredsstillende vandringshindre. Disse foreslås innlemmet i kontrollområdeforskriften. Gjennom feltundersøkelser som er planlagt i området i kommende år, kan vi ikke utelukke at nye, effektive vandringshinder/smittebarrierer oppdages. Det vil da kunne være aktuelt å foreslå å avgrense kontrollområdet ytterligere. Nedenfor presenterer vi hvert vassdrag med en kort oppsummering av krepsepesthistorikk med forslag til kontrollsoner.

Buåavassdraget

Buåa renner fra Norge til Sverige, og i 2004 ble det oppdaget signalkreps på svensk side av vassdraget. På oppdrag fra miljødirektoratet ble det i 2007 ferdigstilt et vandringshinder på svensk side av

vassdraget for å hindre spredning av signalkreps og krepsepestsmitte inn i Norge (Johnsen et al., 2008). I 2010 ble vassdraget likevel rammet av et krepsepestutbrudd i edelkrepspopulasjonen i Buåa og i Harstadsjøen. Vi foreslår at den justerte kontrollforskriften bør inkludere hovedløp og sideløp til Buåa, fra riksgrensen opp til Polfossen (naturlig vandringshinder), inkludert Klanderudtjennet og Harstadsjøen (Figur 1).

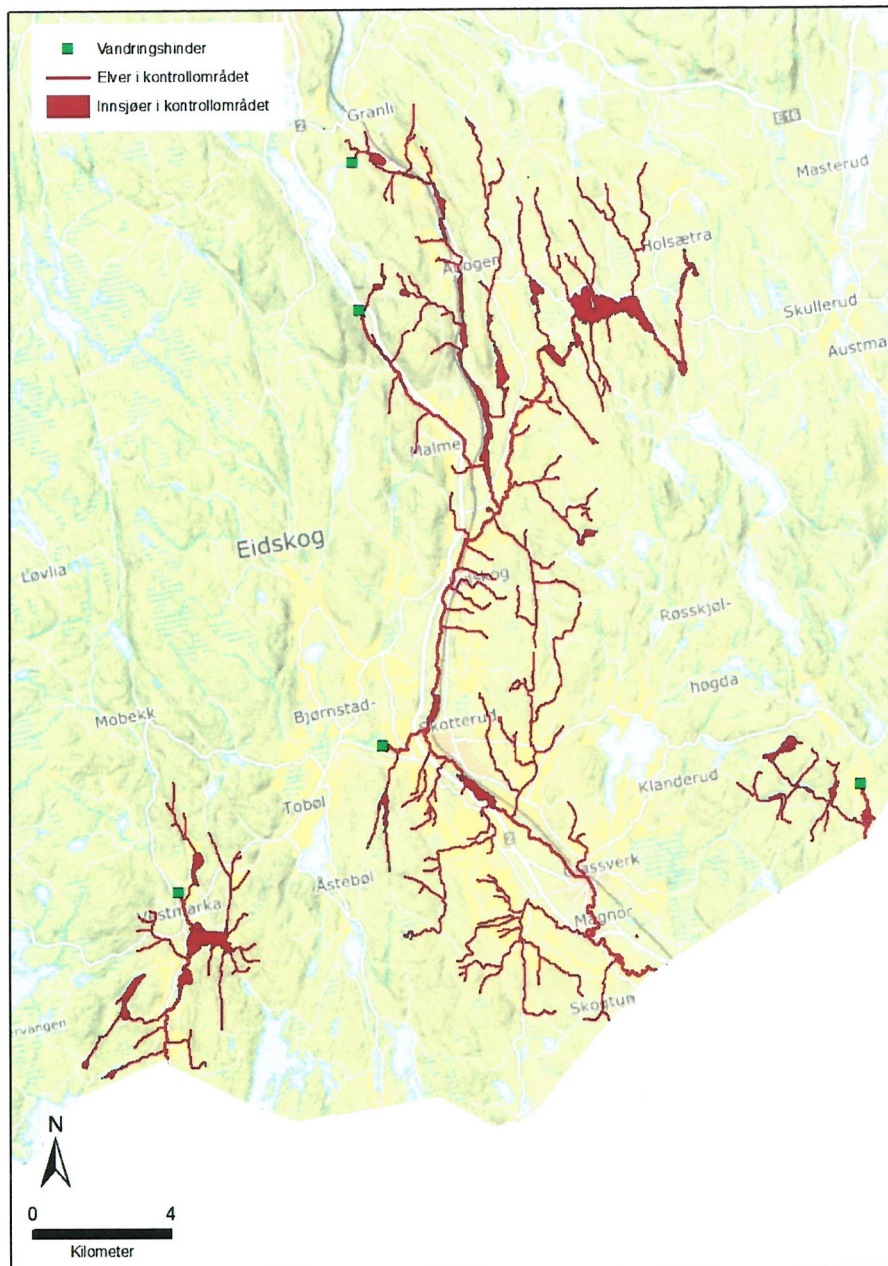

Figur 1. Kart over Buåa vassdraget i Eidskog kommune. Foreslått kontrollområde er markert i rødt. Polfossen (naturlig vandringshinder) er markert med grønn firkant.

Vrangselsva

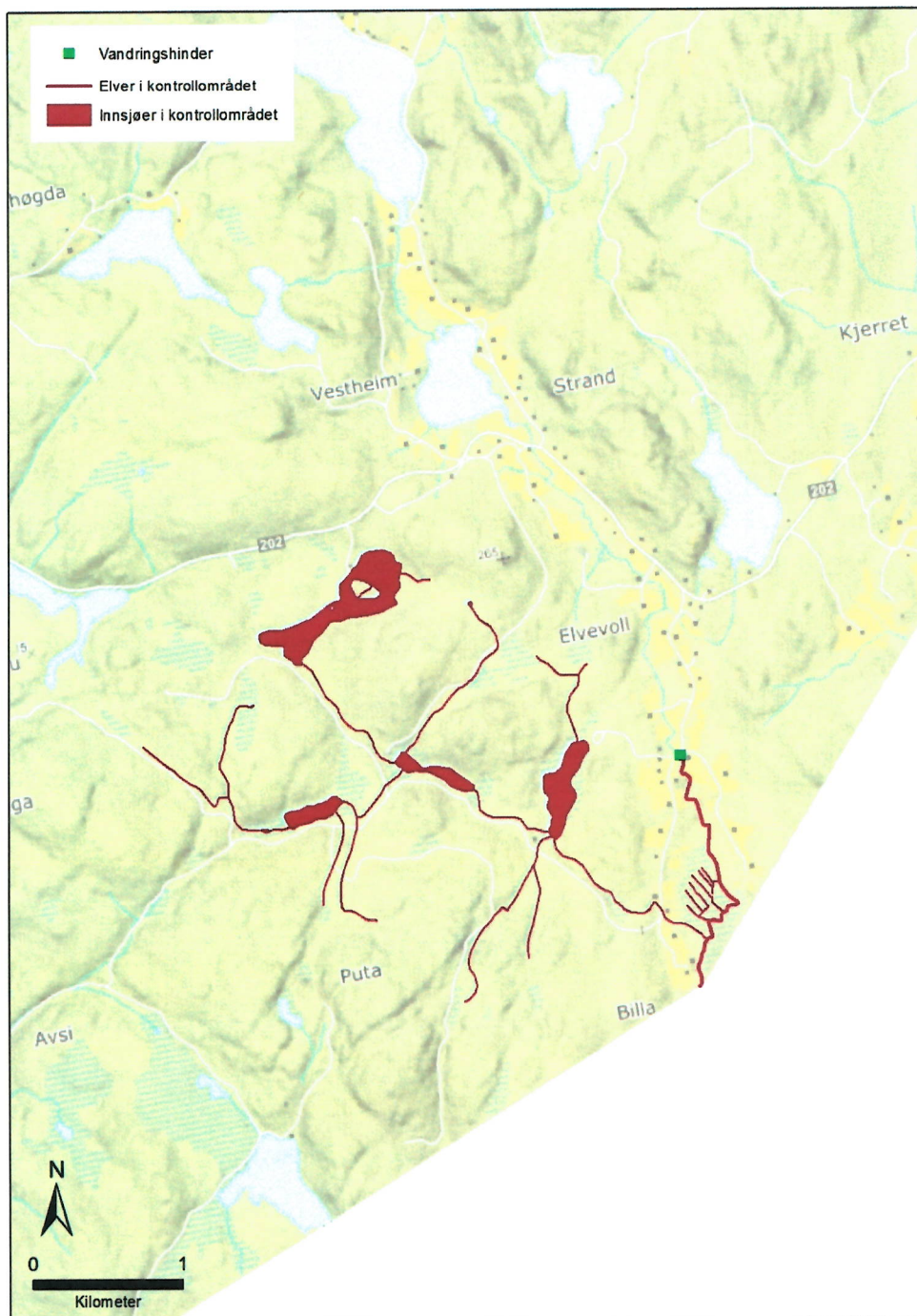
Vrangselsva renner fra Norge til Sverige og var sammen med Veksa de første elvene i Norge som ble rammet av krepsepest i perioden 1971-1974 (Vrålstad et al., 2014). Edelkreps hadde reetablert seg i Vrangselsva siden den gang, men i 2016 ble Vrangselsva rammet av krepsepest på svensk side av grensen (<https://www.vetinst.no/nyheter/ingen-tegn-pa-aktiv-krepsepestsmitte-i-vrangselsva>, Vrålstad et al., 2017; Strand et al., 2021), og teinefiske i 2017 utført av Utmarksforvaltningen har vist at det fortsatt er edelkreps nord for Matrand og oppstrøms i Vrangselsva. Vi foreslår at den justerte kontrollforskriften bør inkludere hovedløp og sideløp til Vrangselsva, fra riksgrensen opp til Lierdemningen, i sidevassdraget Børjåa opp til demning ved Sofiendal, i sidevassdraget Malmerbekken opp til om med Motjennet (Figur 2).

Figur 2. Kart over Vrangselsva i Eidskog kommune. Foreslått kontrollområde er markert i rødt. Vandringshinder (Lierdemningen, demningen i Sofiendal og myr uten åpent vann ved Motjennet) er markert med grønne firkanter. Buåa til venstre og Finnsrudelva til høyre er også markert i dette kartutsnittet.

Finnsrudselva

Finnsrudselva renner fra Norge til Sverige, hvor den går over i Billa på svensk side. Det ble påvist krepsepest på svensk side av elva i 2016. Det var fortsatt et aktivt krepsepestutbrudd i elva både i 2017 og 2018, og krepsepest ble påvist ved riksgrensen i 2018 (<https://www.vetinst.no/nyheter/krepsepesten-har-nadd-norskegrensen-i-billa>). Det ble gjort et tynningsfiske av edelkrepse oppstrøms riksgrensen i 2017 som et tiltak for å redusere spredning oppstrøms i vassdraget (Johnsen et al., 2020). Det er foreløpig ikke påvist krepsepest på norsk side av grensen (Strand et al., 2021). Kontrollforskriften bør inkludere hovedløp og sideløp til Finnsrudselva, fra riksgrensen opp til billinsødammen (Figur 3).

Figur 3. Kart over Finnsrudselva i Eidskog kommune. Foreslått kontrollområde er farget i rødt. Vandringshinder (Kulvert ved Billavegen) er markert med grønn firkant.

Vi har ikke laget et eget kart som viser hvor det ikke er strategisk å sette ut edelkreps da utsetting av edelkreps må utredes fra sak til sak og godkjennes av Miljødirektoratet.

Det er på generelt grunnlag ikke strategisk å sette ut edelkreps i områder med stor risiko for smittespredning, eller som har en historikk på gjenintrodusert smitte, både ut fra dyrevelferdshensyn og pga. oppstrøms smitterisiko. Dersom det på sikt blir mulig å friskmelde sonene i det foreslåtte kontrollområdet i Buåa, Vrangselva og Finnsrudelva, vil dette typisk utgjøre områder der det ikke er strategisk å gjenintrodusere edelkreps. Nærhet til riksgrensen og tidligere krepsepesthistorikk har vist at disse områdene er utsatt for smitte fra Sverige. Disse områdene bør derfor heller vurderes som krepsetomme soner som vil gi ekstra beskyttelse mot introduksjon av smitte fra Sverige, og på den måten beskytte edelkrepspopulasjoner i Eidskog spesielt og Norge generelt lenger inn fra riksgrensen. Det er heller ikke strategisk å sette ut edelkreps i lokaliteter nær riksgrensen som i dag ikke er omfattet av den foreslåtte kontrollforskriften. Et krepsetomt belte inn mot grensen vil gi den beste beskyttelsen mot gjenintroduksjon av smitte fra Sverige. Det alene vil likevel ikke kunne hindre innvandring av smittebærende signalkreps fra Sverige i områder uten vandringsperre eller vandringshinder. Per nå er det kun i Buåa det finnes en slik vandringsperre, men det er foreløpig ikke påvist signalkreps på svensk side i verken Finnsrudselva/Billa eller Vrangselva.

Med hilsen

Edgar Brun
Avdelingsdirektør
Avd. for Fiskehelse og -velferd

David Strand
Seniorforsker
Seksjon Forskning Fiskehelse/
Avd. for Fiskehelse og -velferd

Referanser

- Johnsen, S.I., Jansson, T., Høye, J.K., and Taugbøl, T. (2008). "Vandringsperre for signalkreps i Buåa, Eda kommun, Sverige. Overvåking av signalkreps og krepsepest-situasjonen", in: *NINA Rapport*. Norsk institutt for naturforskning.
- Johnsen, S.I., Strand, D. & Fjøsne, T. (2020). "Edelkrepsbestanden i Billa. Forekomst og krepsepestsituasjonen." NINA Prosjektnotat 261. Norsk institutt for naturforskning.
- Strand, D.A., Johnsen, S.I., Rusch, J., and Vrålstad, T. (2021). "The surveillance programme for *Aphanomyces astaci* in Norway 2020", in: *Annual Report. Norwegian Veterinary Institute*.
- Vrålstad, T., Strand, D.A., Grandjean, F., Kvellestad, A., Håstein, T., Knutsen, A.K., et al. (2014). Molecular detection and genotyping of *Aphanomyces astaci* directly from preserved crayfish samples uncovers the Norwegian crayfish plague disease history. *Veterinary Microbiology* 173, 66-75.
- Vrålstad, T., Strand, D.A., Rusch, J.C., Toverud, Ø., Johnsen, S.I., Tarpai, A., et al. (2017). "The surveillance programme for *Aphanomyces astaci* in Norway 2016", in: *Annual report 2016. Oslo: Norwegian Veterinary Institute*.